

Profilointirahoituksen vaikutukset yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen

Arvioinnin loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:27

Mari Hjelt, Susanna Sepponen, Solveig Roschier,
Anna Laine, Marika Bröckl ja Tuomas Raivio

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:27

Proflointirahoituksen vaikutukset yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen

Arvioinnin loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-577-8 (PDF)

Kuvat: Gaia Consulting Oy

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	29.6.2018	
Tekijät	Mari Hjelt, Susanna Sepponen, Solveig Roschier, Anna Laine, Marika Bröckl ja Tuomas Raivio		
Julkaisun nimi	Profilointirahoituksen vaikutukset yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen. Arvioinnin loppuraportti.		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:27		
Diaarinumero	-	Teema	Tiede
ISBN PDF	978-952-263-577-8	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-577-8		
Sivumäärä	39	Kieli	suomi
Asiasanat	tiede, tiedepolitiikka, tutkimusrahoitus, yliopistot		
Tiivistelmä	<p>Arvioinnissa tarkasteltiin yliopistoille suunnatun profilointirahoituksen (Profi-rahoitus) vaikutuksia yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen sekä yliopistojen työnjakoon ja yhteistyöhön. Työn tavoitteena oli tukea korkeakoulutus ja tutkimus 2030 – visiotyön toimeenpanosuunnitelman laadintaa. Arvioinnissa tarkasteltiin kaikkia 14 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan yliopistoa.</p> <p>Arvioinnissa todetaan, että Profi-rahoituksen merkityksen on useimmissa yliopistoissa koettu olevan suuri verrattuna rahoituksen määrään, vaika se hallinnollisesti on koettu liian raskaana. Rahoitus on vahvistanut johdon päätöksentekoa ja mahdollistanut nopeampaa muutosta yliopistoissa kuin ilman vastaavaa rahoitusta olisi ollut mahdollista.</p> <p>Arvioinnin yhtenä lopputulemana voidaan todeta, että profilointirahoituksen suuntaaminen yliopistoille erillisen rahoitusinstrumentin kautta on jo pitkälle täytännyt tehtävänsä. Arvioinnin suosituksena on säilyttää yliopistojen strategista suunnittelua ja johtamista tukevia elementtejä yliopistojen valtionrahoituksen kokonaisuudessa, mutta pyrkiä selkeyttämään ja virtaviivaistamaan rahoituksen prosesseja.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	29.6.2018	
Författare	Mari Hjelt, Susanna Sepponen, Solveig Roschier, Anna Laine, Marika Bröckl och Tuomas Raivio		
Publikationens titel	Profileringsfinansieringens effekter på universitetens strategiska planering och ledning. Evalueringens slutrapport.		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2018:27		
Diarienummer	-	Tema	Forskning
ISBN PDF	978-952-263-577-8	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-577-8		
Sidantal	39	Språk	finska
Nyckelord	forskning, forskningspolitik, forskningsfinansiering, universitet		
Referat	<p>Evalueringen granskade hur universitetens profileringsfinansiering (Profi) har inverkat på universitetens strategiska planering och ledning samt på universitetens arbetsfördelning och samarbete. Evalueringen stöder visionsarbetet för högskoleutbildningen och forskningen år 2030. Evalueringen granskade de 14 universiteterna under undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.</p> <p>Evalueringen drar slutsatsen att Profi-finansieringen vid de flesta universiteterna upplevts ha stor betydelse i proportion till det finansierade beloppet, även om den administrativt har upplevts vara tung. Finansieringen har stärkt ledningens beslutsfattande och åstadkommit en snabbare profilering av universiteterna än vad som skulle ha varit möjligt utan Profi-finansieringen.</p> <p>Evalueringen drar slutsatsen att profileringsfinansieringen i form av ett separat instrument redan långt har uppfyllt sin funktion. Evalueringen utmynnar i rekommendationen att man i universitetens statsfinansiering bör behålla sådana egenskaper som stöder universitetens strategiska planering och ledning, men i övrigt eftersträva ett förtydligande och förenklande av universitetsfinansieringens processer.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture		29.6.2018
Authors	Mari Hjelt, Susanna Sepponen, Solveig Roschier, Anna Laine, Marika Bröckl and Tuomas Raivio		
Title of publication	Impacts of the profiling funding on universities strategic planning and leadership. Evaluation report.		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:27		
Register number	-	Subject	Research
ISBN PDF	978-952-263-577-8	ISSN (PD F)	1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-577-8		
Pages	39	Language	Finnish
Keywords	research, science policy, research funding, universities		
<p>Abstract</p> <p>The evaluation reviewed how the competitive funding to strengthen university research profiles (Profi) has impacted the strategic planning and leadership of universities, as well as the cooperation and division of labour between universities. The work supports the preparation of an implementation plan for the national vision for higher education and research in 2030. The evaluation concerned all 14 universities under the mandate of the Ministry of Education and Culture.</p> <p>The evaluation concludes that despite its administrative burden, the Profi-funding at most universities has been perceived more valuable than the proportional funding volume would assume. The funding has strengthened the management's ability to make decisions and it has enabled more agile development at the universities than would have been achievable without the funding.</p> <p>A conclusion of the evaluation is that the profiling funding as a separate competitive instrument has already largely fulfilled its purpose. The evaluation recommends that elements for strengthening the strategic planning and leadership of universities should be maintained and continued in the state funding for universities, while the funding processes should be simplified and streamlined.</p>			
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Yhteenveto	9
Sammanfattning	11
Executive Summary	13
1 Johdanto	15
2 Arviointitehtävä	16
2.1 Arvioinnin tavoitteet ja kysymykset.....	16
2.2 Arvioinnin kohde.....	17
2.3 Arvioinnin toteutus	19
3 Yliopistot rahoituksen hakijoina ja käyttäjinä	20
3.1 Profiloitumisalueet ja rahoitusvirrat.....	20
3.2 Hakuprosessit yliopistoissa.....	24
3.3 Rahoituksen käyttö ja toiminnan kehittäminen.....	25
3.4 Yliopistojen yhteistyö.....	27
4 Profiloitirahoituksen vaikutukset yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen	28
4.1 Profiloitumisalueiden valinta.....	28
4.2 Poisvalinnat.....	29
4.3 Profi-rahoituksen hakuprosessit	29
4.4 Profi-rahoituksen hallinnointi.....	30
4.5 Profi-rahoituksen vaikutukset yliopiston strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen.....	31
4.6 Vaikutukset yliopistojen yhteistyöhön ja työnjakoon.....	33
4.7 Yliopistojen näkemykset Profi-rahoituksesta osana tutkimusrahoitusjärjestelmää.....	34
5 Johtopäätökset ja suositukset	36
Lähdeluettelo	38
Liite: Haastattelut	39

Yhteenveto

Selvityksen tavoitteena oli arvioida yliopistoille suunnatun profiointirahoituksen (Profi-rahoitus) vaikutuksia yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen sekä yliopistojen työnjakoon ja yhteistyöhön. Työ tukee korkeakoulutus ja tutkimus 2030 – vision toimeenpanosuunnitelman laadintaa.

Arvioinnin kohteena oli valtioneuvoston päätöksestä vuosien 2015-2019 aikana tapahtuva asteittainen 50 miljoonan euron siirtäminen yliopistojen toimintaan osoitetusta valtionrahoituksesta Suomen Akatemian kautta jaettavaksi. Arvioinnissa tarkasteltiin toukokuuhun 2018 mennessä toteutettua neljää Profi-hakua, sekä jokaista opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan 14 yliopistoa, jotka ovat tätä rahoitusta hakeneet ja saaneet. Arvioinnin toteutti Gaia Consulting Oy maalis-kesäkuussa 2018. Aineistoina käytettiin kirjallista julkista materiaalia ja haastatteluja.

Profi-rahoitusta on yliopistoissa käytetty erilaisin tavoin ja sen käytön joustavuus on koettu hyvänä. Yliopistoissa rahoitusta arvostetaan. Profi-rahoituksen hakemisen prosessit ovat myös useassa tapauksessa muuttuneet hakukierrosten myötä osallistavampaan suuntaan ja vahvistaneet uusia strategisen suunnittelun toimintamuotoja yliopiston sisällä. Profi-rahoitusta on käytetty eniten henkilöstön palkkaukseen, eläköitymissuunnitteluun ja huippututkijoiden rekrytointiin. Se on edellyttänyt systemaattista henkilöstösuunnittelua ja varautumista profiointirahoituskauden päättymiseen.

Yliopistojen välillä kilpailutettu Profi-rahoitus ei ole mainittavissa määrin johtanut keskinäiseen vahvaan yhteistyöhön, mutta se on kasvattanut yliopistojen välistä tiedonvaihtoa ja vahvistanut keskustelua työnjaosta.

Rahoituksen hakuprosessin läpinäkyvyyttä ja riippumatonta arviointia on arvostettu. Hallinnollisesti Profi-rahoitus ja etenkin sen vuosittainen hakeminen on kuitenkin koettu liian raskaana rahamäärään verrattuna. Pienempien ja isompien yliopistojen välillä on eroja – pienemmille Profi-rahoitus on prosessina ja hallinnoltaan suhteessa erittäin raskas, mutta merkitykseltään isompi kuin isommille yliopistoille. Merkityksellisyys ei ole kuitenkaan ollut suorassa yhteydessä rahoituksen suhteelliseen osuuteen yliopiston koko tutkimusrahoituksesta.

Profi-rahoituksen merkitys on useimmissa yliopistoissa koettu olevan suhteessa suuri verrattuna rahoitukseen määrään. Rahoitus on koettu hyvänä strategian jalkautuksen, johtamisen ja seurannan työkaluna. Rahoitus on vahvistanut johdon päätöksentekoa ja mahdollistanut nopeampaa muutosta yliopistoissa kuin ilman vastaavaa rahoitusta olisi ollut mahdollista. Rahoitus on myös vahvistanut yliopistoissa strategian toteutumisen seurantaa.

Arvioinnin yhtenä lopputulemana voidaan todeta, että profilointirahoituksen suuntaaminen yliopistoille erillisen rahoitusinstrumentin kautta on jo pitkälle täyttänyt tehtävänsä. Rahoituksen alkuperäinen tavoite on saavutettu ja yliopistoilla on periaatteessa olemassa selkeät jatkosuunnitelmat profilointialueillaan. Jatkorahoitusta suunnitellessa pitää huomioida, että profilointirahoituksen jälkeen on tullut muitakin Profi-rahoituksen kaltaisia uusia kilpaillun tutkimusrahoituksen instrumentteja. Yleinen vaikutelma yliopistokentällä on, että Suomen kotimaisen kilpaillun rahoituksen kenttä on liian sirpaloitunut ja hakemisen kustannukset nousseet suhteettoman suuriksi. Arvioinnin suosituksena on säilyttää yliopistojen strategista suunnittelua ja johtamista tukevia elementtejä yliopistojen valtionrahoituksen kokonaisuudessa, mutta pyrkiä selkeyttämään ja virtaviivaistamaan rahoituksen prosesseja.

Sammanfattning

Målsättningen med evalueringen var att utreda hur universitetens profileringsfinansiering (Profi) har inverkat på universitetens strategiska planering och ledning samt på universitetens arbetsfördelning och samarbete. Evalueringen stöder visionsarbetet för högskoleutbildningen och forskningen år 2030.

Målet för evalueringen var den konkurrensutsatta profileringsfinansiering som Finlands Akademi utdelar som resultat av en stegvis överföring av 50 miljoner euro åren 2015-2019 från universitetens statsfinansiering till detta nya instrument. Evalueringen granskade de fyra Profi-utlysningar som genomförts fram till maj 2018 samt de 14 universiteten under undervisningsministeriets förvaltningsområde som beviljats finansiering. Evalueringen genomfördes i mars-juni 2018 av Gaia Consulting Oy. Evalueringen baserade sig på offentligt skriftligt material och intervjuer.

Profileringsfinansieringens användning vid universiteten har upplevts flexibel och ändamålsenlig och finansieringen har värdesatts. Ansökningsprocesserna har i många fall utvecklats i en mer delaktig riktning och har lett till nya verksamhetsformer inom universiteten som stärkt det strategiska tänkandet. Profi-finansieringen har använts mest till rekrytering av personal, pensionsplanläggning och rekrytering av toppforskare. Finansieringen och dess användning har förutsatt systematisk och förutseende personalplanering också med tanke på tiden efter finansieringsperiodens upphörande.

Den konkurrensutsatta Profi-finansieringen har inte i nämnvärd grad bidragit till stärkt samarbete mellan universiteten, men den har förstärkt informationsutbytet mellan universiteten och bidragit till diskussion om arbetsdelning.

Universiteten har satt pris på ansökningsprocessernas transparens och den oavhängiga utvärderingen, men administrativt har Profi-finansieringens årliga ansökningsprocesser upplevts tunga i relation till den erhållna finansieringen. Här kan man identifiera en viss skillnad mellan de större och de mindre universiteten. För mindre universitet har ansökningsprocessen administrativt varit särskilt tung, men den erhållna finansieringen har i sin tur haft större betydelse än för de större universiteten. Det kan dock inte påvisas någon

direkt relation mellan finansieringens proportionella andel av universitetens totala forskningsfinansiering och dess upplevda betydelse.

Profi-finansieringens betydelse har vid de flesta universitet erfarits vara stor i proportion till det finansierade beloppet. Finansieringen har stött det strategiska arbetet och fungerat som ett redskap för förvaltning, styrning och uppföljning. Finansieringen har stärkt ledningens beslutsfattande och åstadkommit en snabbare profilering av universiteten än vad som skulle ha varit möjligt utan Profi-finansieringen. Finansieringen har också stärkt möjligheterna att följa upp strategins förverkligande.

Evalueringen drar slutsatsen att profileringsfinansieringen i form av ett separat instrument redan långt har uppfyllt sin funktion. Den ursprungliga målsättningen med finansieringen har nåtts och universiteten har också i princip klara framtidsplaner för sina profileringsområden. Inför kommande beslut om finansieringsinstrumentets framtid bör man beakta också andra ändringar som skett inom den inhemska konkurrensutsatta forskningsfinansieringen. Efter att Profi-instrumentet togs i bruk har det etablerats flera andra liknande instrument. Den allmänna uppfattningen på universitetsfältet är att uppsplittringen av forskningsfinansieringen i Finland lett till för höga administrativa ansökningskostnader i proportion till den tillgängliga finansieringen. Evalueringen utmynnar i rekommendationen att man i universitetens statsfinansiering bör behålla sådana egenskaper som stöder universitetens strategiska planering och ledning, men i övrigt eftersträva ett förtydligande och förenklande av universitetsfinansieringens processer.

Executive Summary

The aim of the evaluation was to assess how the competitive funding to strengthen university research profiles (Profi) has impacted the strategic planning and leadership of universities, as well as the cooperation and division of labour between universities. The work supports the preparation of an implementation plan for the national vision for higher education and research in 2030.

The object of the evaluation is the € 50 mill. funding that gradually has been transferred from the state funding for universities to the competitive funding of the Academy of Finland, during the years 2015-2019. The transfer, which was based on a Government decision, formed the new Profi-instrument.

The evaluation reviewed the first four application rounds of the Profi—funding, which had been completed by May 2018, and all 14 universities under the mandate of the Ministry of Education and Culture, which had been granted Profi-funding. The evaluation was conducted in March-June 2018 by Gaia Consulting Oy. The evaluation was based on publicly available written material as well as interviews.

The Profi-funding has been used at the universities in different ways and the funding has been perceived flexible and useful. In general, the Profi-funding has been appreciated. The application processes have in many places led to the development and strengthening of new participatory processes and activities within the universities. The Profi-funding has mainly been allocated to salaries, retirement planning and recruitment of top researchers and it has required systematic human resources planning also beyond the scope of the funding period.

The competitive Profi-funding has not in essence led to strengthened cooperation between universities, but it has strengthened the exchange of information between universities and provoked discussion about the division of labour between universities.

The transparency of the application process and the review of applications by independent experts has been appreciated. The administration of the funding, especially

the annual application rounds are, however, perceived too heavy in proportion to the granted funding. There can be identified some differences between bigger and smaller universities. Especially for the smaller universities, the application process has required excessive efforts, but on the other hand the granted funding has been perceived more valuable than at bigger universities. However, no direct relation could be established between the perceived value of the Profi-funding and its proportional ratio to the total research funding of the university.

The Profi-funding has at most universities been perceived more valuable than the proportional funding volume would assume. The funding has been perceived as a good tool for strategy cascading and management. The funding has strengthened the management's ability to make decisions and it has enabled more agile development at the universities than would have been achievable without the funding. The funding has also strengthened the monitoring of strategy implementation.

A conclusion of the evaluation is that the profiling funding as a separate competitive instrument has already largely fulfilled its purpose. The original aim of the funding has been reached and in principle the universities have clear continuation plans for their profiling areas. When deciding on the future of the funding instrument, it is also important to consider other recent development within competitive research funding in Finland. After the establishment of the Profi-funding, there have appeared other funding instruments of a similar character. The general impression among universities is that the scene for domestic competitive research funding is already too scattered, and the costs for applying for funds through all the different channels are too high in relation to the available funds. The evaluation recommends that elements for strengthening the strategic planning and leadership of universities should be maintained and continued in the state funding for universities, while the funding processes should be simplified and streamlined.

1 Johdanto

Vuonna 2010 tehdyn yliopistolakiuudistuksen tavoitteena oli yliopistojen reagoitiherkyyden ja joustavuuden vahvistaminen siten, että yliopistot pystyvät paremmin mm. kohdentamaan resursseja strategiaan painoaloihinsa ja vahvistamaan kansainvälistä kilpailukykyään.

Uudistuksessa yliopistot irrotettiin valtio-organisaatiosta itsenäisiksi oikeushenkilöiksi joko julkisoikeudellisen yliopiston tai säätiöyliopiston muotoon. Uudistus käynnisti yliopistoissa merkittävän johtamiseen liittyvän rakenne- ja kulttuurimuutoksen, kun yliopistoille muodostui itsenäinen vastuu omasta taloudesta, henkilöstöstä ja toiminnan strategisesta johtamisesta.¹

Profiloituminen ja painalojen valitseminen sekä niiden aktiivinen tukeminen edistyi kuitenkin hitaasti. Yliopistolakiuudistuksen v. 2016 julkaistu arviointi totesi, että vaikka toiminnan profiloitumisen edellytykset olivat uudistuksen myötä parantuneet, yliopistojen välillä oli suuria eroja siinä, missä määrin he olivat kyenneet tätä mahdollisuutta hyödyntämään. Lain vaikutukset entistä vahvempien ja kansainvälisesti kilpailukykyisempien yliopistojen muodostumiseen olivat vielä vuonna 2016 vähäisiä.

Profiloitumiskehityksen vauhdittamiseksi valtioneuvosto päätti julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2015-2018 asteittaisesta 50 miljoonan euron siirtämisestä yliopistojen toimintaan osoitetusta valtionrahoituksesta Suomen Akatemian kautta jaettavaksi. Yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseksi kehitettiin uusi kilpaillun rahoituksen instrumentti, ”Profi-rahoitus”, jonka ensimmäinen haku avattiin alkuvuodesta 2015.

Arvioinnin on laatinut Gaia Consulting Oy. Sisällöstä, johtopäätöksistä ja suosituksista vastaavat arvioinnin tekijät, eivätkä ne välttämättä vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksiä.

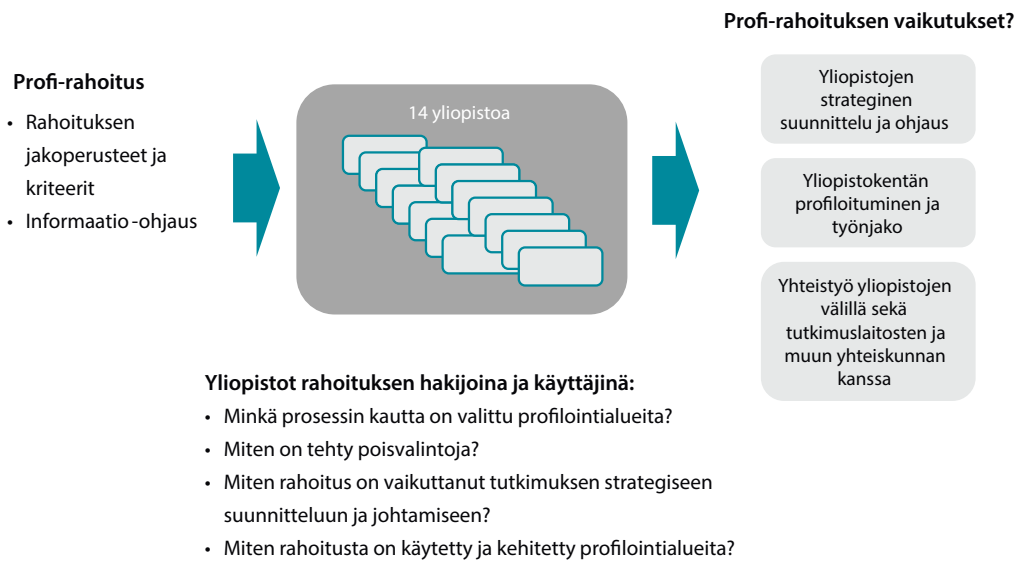
¹ Yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arviointi. Loppuraportti 30.6.2016. Owl Group. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:30

2 Arviointitehtävä

2.1 Arvioinnin tavoitteet ja kysymykset

Tämän työn tavoitteena oli arvioida Profi-rahoituksen vaikutuksia yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen sekä yliopistojen työnjakoon ja yhteistyöhön. Keskeisiä arvioinnille asetettuja tutkimuskysymyksiä olivat seuraavat (kuva 1):

- Minkä prosessin kautta profiloitumisalueet oli valittu (ja miten oli tehty mahdollisia poisvalintoja)?
- Miten rahoitusta oli käytetty profiloitumisalueiden kehittämiseen?
- Miten rahoitus oli vaikuttanut tutkimuksen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen?
- Miten rahoitus oli vaikuttanut yhteistyöhön ja yliopistojen väliseen työnjakoon?

Kuva 1. Arvioinnin pääkysymykset

Työn tavoitteena oli tukea korkeakoulutus ja tutkimus 2030 – visiotyön toimeenpanosuunnitelman laadintaa, ja siinä etenkin visiotyön tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan valmisteluryhmän työtä.

2.2 Arvioinnin kohde

Arvioinnissa tarkasteltiin valtioneuvoston päätöksestä toteutettua neljää Profi-hakua sekä jokaista Suomen 14 yliopistoa, jotka ovat tätä rahoitusta hakeneet ja saaneet.

Profi-rahoitus

Profi-rahoitusta on jaettu neljä kertaa vuodesta 2015 lähtien ja viides haku on käynnistymässä kesällä 2018. Taulukkoon 1 on koottu perustiedot kaikista Profi-rahoituskierruksista. Rahoituksen tavoitteet, ehdot ja jakokriteerit ovat pysyneet samoina hausta toiseen, mutta hakuohjeita on vuosittain kehitetty ja tarkennettu mm. koskien yliopistojen välistä yhteistyötä ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa (jota hausta 3 lähtien on arvioitu omalla arvosanalla), sekä sitä, miten yliopisto huomio avoimen tieteen tavoitteet (haku 4).

Taulukko 1. Profi-rahoituksen haut, sis. haetut ja rahoitetut kokonaismäärät (M€)

Haku	Hakuaika	Rahoituksen käyttöaika	Hakeneet yliopistot	Rahoitusta saaneet yliopistot	Haettu yht.	Myönnetty yht.	Myönnetty %
Profi 1	tammikuu2015 – päätökset toukokuu 2015	4 vuotta 2015-2019 (tarkempia päivämääriä ei ollut ohjeissa)	13 yo	10 yo	92 M€	50 M€	54%
Profi 2	marraskuu 2015 – päätökset maaliskuu 2016	4 vuotta 1.4.2016 - 31.8.2020	14 yo	12 yo	89 M€	50 M€	56%
Profi 3	marraskuu 2016, päätökset kesäkuu 2017	4 vuotta 1.4.2017 - 31.8.2021.	14 yo	12 yo	109 M€	50 M€	46%
Profi 4	marraskuu 2017, päätökset toukokuu 2018	4 vuotta 1.4.2018 - 31.8.2022	14 yo	12 yo	113 M€	50 M€	44%
Profi 5	tulossa	tulossa	tulossa	tulossa	tulossa	tulossa	tulossa

Määritelmät

Profi-rahoitusta kuvattaessa on tärkeää huomioida seuraavat, toisistaan eriävät käsitteet²:

Profiloitumisalue on tutkimusalue, jota yliopisto aikoo kehittää strategiansa mukaisesti. Se on tarkoin valittu osa yliopiston tutkimusalakokonaisuudesta. Profiloitumisalueet voivat olla olemassa olevia, korkeatasoisia tutkimusaloja, nousevia aloja, joilla voidaan saavuttaa korkea taso, tai uusia aloja, joilla on runsaasti potentiaalia.

Profiloitumistoimi on se toimi, jolla yliopisto aikoo kehittää valittua profiloitumisaluetta. Profi-hakemuksessa haetaan rahoitusta profiloitumistoimille. Profiloitumistoimet kohdistuvat profiloitumisalueisiin - jotka voivat olla samat vuodesta vuoteen, jos sitä aiotaan kehittää uudella toimella (päällekkäistä rahoitusta ei myönnetä), mutta myös uusia alueita voi syntyä.

Rahoitusprosessi

Profi-rahoitusta haetaan yliopistokohtaisesti eli jokainen yliopisto voi jättää vain yhden hakemuksen. Tutkimuksesta vastaava vararehtori toimii hakijana ja lähettää Suomen Akatemiaan yliopiston yhteisen hakemuksen. Yliopistojen oletetaan laativan omien strategioidensa pohjalta konkreettiset suunnitelmat tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden edellytysten kehittämiseksi. Rahoitushakemuksissaan yliopistot kuvaavat nämä suunnitelmat sekä niihin liittyvät profiloitumistoimet ja niiden toteuttamisen aikataulun. Suomen Akatemian hakuohjeiden mukaan rahoitusta voidaan myöntää toimiin, jotka vahvistavat yliopiston strategisia tutkimusaloja, uusia avauksia ja niihin kytkeytyviä poisvalintoja. Rahoitus on tarkoitettu kaikille tieteen ja taiteen tutkimusaloille.

Profi-hakuja on järjestetty noin kerran vuodessa – ensimmäinen Suomen Akatemian tammikuun 2015 haun yhteydessä ja haut 2-4 osana vuosittaista Suomen Akatemian marraskuussa avaamaa hakua. Profi 5 -hausta on tiedotettu, että se aukeaa kesäkuussa 2018.

Hakemuksia arvioi kansainvälinen asiantuntijaneeli. Yliopiston johto kutsutaan asiantuntijaneelin haastatteluun osana arviointia. Profi 3-hausta alkaen yliopiston johdolla on myös ollut itse hakuprosessin aikana mahdollisuus vuorovaikutukseen paneelin puheenjohtajan kanssa.

Suomen Akatemia tekee rahoituspäätökset ja ne toimeenpannaan kunkin vuoden myöntövaltuudesta, mutta käyttö sidotaan yliopistoissa valtion talousarvion vuosieriin, jotka Profi 2-4-hakujen kohdalla ovat olleet ennalta määritellyt 10 % 1. vuodelle, 10 % 2. vuo-

2 Suomen Akatemian Profi-hakuilmoitukset

delle, 20 % 3. vuodelle, 40 % 4. vuodelle ja 20 % 5. vuodelle. Rahoitus myönnetään kokonaiskustannusmallin mukaisesti niin, että Akatemian rahoitus on 100 % eikä yliopistolta edellytetä omarahoitusosuutta. Rahoitus kattaa täten myös Profi-rahoituksen hallinnolliset kulut. Yliopisto seuraa ja raportoi Profi-rahoituksen käyttöä erillisenä projektina Suomen Akatemialle.

2.3 Arvioinnin toteutus

Arvioinnin toteutti Gaia Consulting Oy maaliskesäkuussa 2018. Aineistoina käytettiin kirjallista julkista materiaalia ja haastatteluja, joita tehtiin yhteensä 51 kpl. Kaikki haastatellut on lueteltu liitteessä 1.

Kirjallisena aineistona käytettiin julkisesti saatavilla olevaa aineistoa Profi-rahoituksesta, sisältäen hakuilmoitukset, ohjeet ja julkaistut tilastot, sekä Suomen Akatemian kirjaamosta saatavilla olevat hakemukset ja arviointipaneelin lausunnot Profi-hauista 1-4. Osana taustatyötä haastateltiin myös Suomen Akatemian johtoa ja vastuuvirkamiehiä, yhteensä 3 haastattelua.

Pääasiallinen tiedonkeruumenetelmä oli yliopistojen johdon syvähaastattelut. Maaliskuuhuhtikuun aikana haastateltiin kaikkien 14 yliopiston rehtorit ja tutkimuksesta vastaavat vararehtorit. Haastatteluihin osallistui myös joissakin tapauksissa strategia-, kehitys- tai tutkimushallinnon johtaja. Muutama tarkentava haastattelu tehtiin myös arvioinnin loppuvaiheessa. Haastatteluja tehtiin yhteensä 32 henkilön kanssa.

Tulosten tarkentamiseksi ja validoimiseksi haastatteluja täydennettiin huhti-toukokuussa yliopistojen hallitusten puheenjohtajien/varapuheenjohtajien haastatteluilla, yhteensä 13 haastattelua. Suoritettiin myös muutama haastattelu kansainvälisissä arviointipaneeleissa toimineen jäsenen kanssa, yhteensä 3 haastattelua.

Alustavista tuloksista keskusteltiin toukokuussa OKM:n arvioinnin ohjausryhmän ja Suomen Akatemian kanssa sekä UNIFI:n rehtorikokouksessa. Näistä keskusteluista saatu palaute sisällytettiin raporttiin ennen sen esittämistä OKM:n visiotyön tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan valmisteluryhmälle kesäkuussa.

Arvioinnin tulokset kuvataan tämän raportin luvuissa 3-5. Luku 3 kuvaa yliopistoja rahoituksen hakijoina ja käyttäjinä. Luku 4 sisältää analyysia rahoituksen vaikutuksista yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen sekä yhteistyöhön. Luku 5 sisältää arvioinnin yhteenvedon ja suositukset OKM:lle ja visiotyön valmisteluryhmälle.

3 Yliopistot rahoituksen hakijoina ja käyttäjinä

3.1 Profiloitumisalueet ja rahoitusvirrat

Profi-rahoituksella rahoitetaan yliopistojen omien strategioidensa pohjalta valitsemaa tutkimuksen profiloitumisalueita. Rahoituspäätökset tehdään huomioiden kansainvälisen arvioinnin tulokset, mutta yliopistot voivat rahoituksen saatuaan allokoida se vapaasti profiloitumisen alueille. Taulukossa 2 on listattu kolmessa ensimmäisessä Profi-haussa rahoitetut profiloitumisalueet yliopistoittain.³

Rahoitettuja profiloitumisalueita oli kolmessa ensimmäisessä haussa⁴ yhteensä 62 kappaletta, jolloin yhden profiloitumisalueen keskimääräiseksi rahoitusmääräksi tulee laskennallisesti n. 2,4 miljoonaa euroa. Todellisuudessa rahoitusmäärät kuitenkin vaihtelevat suuresti profiloitumisalueittain. Yhdelle profiloitumisalueelle allokoitu rahoitus on ensimmäisissä haussa vaihdellut esimerkiksi välillä 0,2–6,8 miljoonaa euroa⁵.

3 Lähde: Suomen Akatemian tilinpäätös vuodelta 2017; Profi 4 puuttuu taulukosta, koska arviointitiimillä ei kesäkuussa 2018 ollut tiedossa, miten yliopistot päättävät allokoida toukokuun lopulla myönnetyn Profi 4- haun rahoitusta.

4 Toukokuussa 2018 myönnetyn Profi4-rahoituksen tarkempi käyttö yliopistoissa tarkentuu vasta myöhemmin

5 Perustuu Profi-hakuihin 1–3

Taulukko 2. Profiloitumisalueet Profi-hauissa 1–3.

Profiloitumisen 1., 2. ja 3. haun rahoituksen piirissä olevat profiloitumisalueet yliopistoittain			
Yliopisto	Alat	Yliopisto	Alat
Aalto-yliopisto	ICT and digitalization Materials and sustainable use of natural resources Global business dynamics Arts and design knowledge building Advanced energy solutions Human-centered living environments Health and wellbeing	Lapin yliopisto	Arctic rights & natural resources Indigenous peoples in the Arctic Arctic design & art Arctic politics & governance
Svenska handelshögskolan	Finance and Statistics Industrial economics Quantitative Business Research	Oulun yliopisto	Near-earth space environment Ubiquitous wireless sensor systems Genome of steel Fibrosis disease
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	Clean energy Circular economy Sustainable business and entrepreneurship	Tampereen yliopisto	BioMediTech New Social Research and Global Governance
Tampereen teknillinen yliopisto	BioMediTech Intelligent machines and Systems Advanced photonics technologies	Taideyliopisto	Uniarts History Forum Artistic Research Arts Education
Itä-Suomen yliopisto	Ageing, lifestyles and health Environmental change and sufficiency of natural resources Cultural encounters, mobilities and borders	Vaasan yliopisto	Energy and sustainable development
Helsingin yliopisto	Helsinki Institute of Life Science Physics & ICT Statistics Helsinki Center for Digital Humanities Learning in the Digital World Interdisciplinary Russian Studies Global Law Behavioural Life Sciences Institute of Atmospheric & Earth System Helsinki Centre for Data Science Helsinki Institute of Sustainability Science	Turun yliopisto	Drug development and diagnostics Children, young people and learning Biofuture Digital futures Sea and maritime studies
Jyväskylän yliopisto	Multidisciplinary Learning Structure of Matter with Accelerator Cyber Security Applied language studies Interdisciplinary molecular nanoscience Physical activity through life Decision analytics Brain Changes across life span Crises defined	Åbo Akademi	Molecular Process and Material Technology Minority Research Drug development and diagnostics Sea and maritime studies

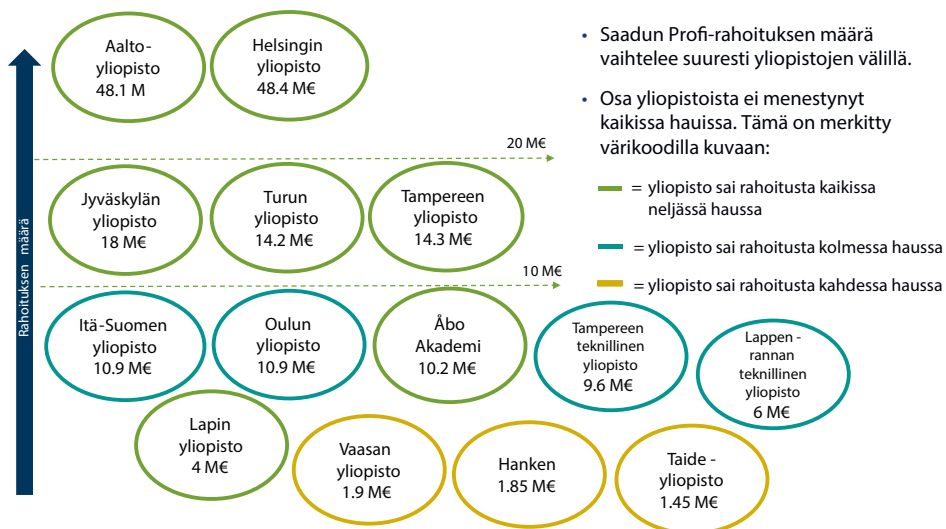
Taulukossa 3 on listattu kaikkien yliopistojen neljästä ensimmäisestä Profi-hausta saama rahoitus ja kuvassa 2 on yhteenveto kokonaissummista ja menestyksestä eri hakukierroksilla. Taulukosta on nähtävissä, että euromääräisesti suurimmat rahoituksen saajat neljässä ensimmäisessä Profi-haussa olivat Aalto-yliopisto ja Helsingin yliopisto. Pienimmät rahoitussummat saivat Vaasan yliopisto, Taideyliopisto ja Hanken.

Taulukko 3. Rahoitus yliopistoittain Profi 1–4.

Yliopisto	Saatu profiloitirahoitus €				
	Profi 1	Profi 2	Profi 3	Profi 4	Yhteensä profi 1-4
Aalto-yliopisto	13 600 000	12 012 000	10 800 000	11 700 000	48 112 000
Hanken	350 000	0	1 500 000	0	1 850 000
Itä-Suomen yliopisto	5 800 000	0	3 600 000	1 500 000	10 900 000
Helsingin yliopisto	9 000 000	10 449 000	15 000 000	14 000 000	48 449 000
Jyväskylän yliopisto	5 700 000	3 727 000	4 600 000	4 000 000	18 027 000
Lapin yliopisto	2 150 000	843 000	600 000	400 000	3 993 000
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	0	1 220 000	3 800 000	1 000 000	6 020 000
Tampereen teknillinen yliopisto	3 150 000	3 499 000	0	3 000 000	9 649 000
Tampereen yliopisto	4 750 000	4 650 000	1 900 000	3 000 000	14 300 000
Taideyliopisto		852 000	600 000	0	1 452 000
Turun yliopisto	2 500 000	7 616 000	1 900 000	2 200 000	14 216 000
Oulun yliopisto	0	1 703 000	3 300 000	5 900 000	10 903 000
Vaasan yliopisto	0	559 000	0	1 400 000	1 959 000
Åbo Akademi	3 000 000	2 870 000	2 400 000	1 900 000	10 170 000
Yhteensä	50 000 000	50 000 000	50 000 000	50 000 000	200 000 000

Myönnetyn rahoituksen erot selittyvät osittain, mutta eivät ainoastaan, yliopistojen koolla. Taulukkoon 4 on koottu yhteenveto Profi-rahoituksen suhteesta yliopistojen tutkimukselle osoitettuun kokonaisrahoitukseen. Taulukossa on mukana vain vuodet 2015 ja 2016, ja kaksi ensimmäistä Profi-rahoituskierrosta. Taulukossa on huomioitu, että Profi-rahoituksen käyttö käytännössä jakaantuu viidelle kalenterivuodelle, vaikka se myönnetään neljälle toimintavuodelle kerrallaan⁶. On huomattava, että Profi-rahoitus kumuloituu ja suhteelliset osuudet esimerkiksi vuodelle 2018 tulevat olemaan taulukossa nähtäviä lukuja suurempia niille yliopistoille, jotka ovat menestyneet joka haussa.

⁶ Taulukon prosenttiosuuksien laskennassa on käytetty oletusta, että Profi 1:n rahoitus jakautuu tasaisesti viidelle vuodelle (2015–2019) ja Profi 2:n rahoitus tasaisesti 4,5 vuodelle (2016–2020). Todellisuudessa profiloitirahoituksen budjetoitu käyttö on ollut pienempää kauden alussa. Profi 2 – hausta alkaen on myös määritelty, miten rahoitus budjetoidaan per vuosi 1-5 (10%, 10%, 20%, 40%, 10%). Luvut taulukossa ovat siten suuntaa-antavia.

Kuva 2. Yhteenveto Profi-rahoituksen määristä yliopistoittain

Taulukko 4. Profiloitirahoituksen osuus tutkimuksen kokonaisrahoituksesta 2015–2016⁷

Yliopisto	Tutkimuksen kokonaisrahoitus	Profi 1 rahoitus	Profi-rahoitus / tutkimuksen kokonaisrahoitus	Tutkimuksen kokonaisrahoitus	Profi 2 rahoitus	Profi-rahoitus / tutkimuksen kokonaisrahoitus
	2015	2015–2019	2015	2016	2016–2020	2016
Aalto-yliopisto	207,7	13,6	1,3 %	195,9	12,0	2,7 %
Helsingin yliopisto	343,6	9,0	0,5 %	341,4	10,5	1,2 %
Itä-Suomen yliopisto	100,2	5,8	1,2 %	109,8	0,0	1,1 %
Jyväskylän yliopisto	98,7	5,7	1,2 %	97,5	3,7	2,0 %
Lapin yliopisto	14,4	2,2	3,0 %	15,3	0,8	4,0 %
Lappeenrannan teknillinen yo	46,3	0,0	0,0 %	41,5	1,2	0,6 %
Oulun yliopisto	123,2	0,0	0,0 %	124,5	1,7	0,3 %
Svenska handelshögskolan	8,7	0,4	0,8 %	7,9	0,0	0,9 %
Taideyliopisto	4,0	0,0	0,0 %	5,1	0,9	3,9 %
Tampereen teknillinen yliopisto	81,9	3,0	0,7 %	84,2	3,5	1,6 %
Tampereen yliopisto	75,7	4,8	1,3 %	88,1	4,7	2,3 %
Turun yliopisto	122,8	2,5	0,4 %	119,3	7,6	1,8 %
Vaasan yliopisto	19,6	0,0	0,0 %	20,9	0,5	0,5 %
Åbo Akademi	47,4	3,0	1,3 %	42,9	2,9	2,9 %

7 Tutkimuksen kokonaisrahoituksen lähde: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Yliopistojen%20tutkimusrahoitus%20-%20yliopisto.xlsx

Yleisesti ottaen Profi-rahoitus ei muodosta kovin suurta osaa yliopistojen tutkimuksen kokonaisrahoituksesta: pääsääntöisesti suhde on ollut muutaman prosentin luokkaa rahoituksen ensimmäisinä vuosina. Rahoituksen kumuloitumisesta huolimatta voidaan karkeasti arvioida, että Profi-rahoituksen osuus tutkimuksen kokonaisrahoituksesta jää keskimäärin alle viiden prosentin kaikissa yliopistoissa myös tulevina vuosina.

3.2 Hakuprosessit yliopistoissa

Hakuprosessit yliopistojen sisällä ovat vaihdelleet sekä yliopistoittain että hauittain. Ensimmäisessä haussa useimmat yliopistot toimivat melko keskushallintojohtoisesti, eli yliopiston johto ehdotti profiloitumisalueita yliopiston tuoreimman strategian pohjalta. Prosessit ovat kuitenkin kehittyneet hakukierrosten myötä osallistavampaan suuntaan. Useassa yliopistossa on erityisesti 3. ja 4. kierroksella Profi-hakukierroksilla tapahtunut merkittävä muutos, jonka myötä hakuprosessiin on osallistettu myös tiedekuntia, laitoksia ja yksiköitä tekemään ehdotuksia profiloitumisalueista vuoropuhelussa johdon kanssa. Yhteistyö yliopistojen sisällä eri tiedekuntien ja laitosten välillä on lisääntynyt, ja eri alojen osaajia on kerätty samoihin pöytiin Profi-hakemusta laadittaessa. On myös havaittavissa, että rohkeus tehdä valintoja selkeämpinä kokonaisuuksina on lisääntynyt hakukierrosten edetessä.

Koska Profi-rahoituksella toteutetaan yliopistojen strategioista johdettuja profiloitumistoimia, on hakuprosessilla ollut luonnollisesti myös vahva kytkös yliopistojen strategiatyöhön. Yliopistot ovat olleet eri vaiheissa omia strategiaprosessejaan verrattuna Profi-hakujen aikatauluihin. Joillakin yliopistoilla profiloitumistyö ja kansainvälinen tutkimuksen arviointi on ollut käynnissä jo ennen Profi-rahoitushakujen alkamista (esimerkiksi yliopistofuusioiden takia) ja haussa on voitu hyödyntää suoraan olemassa olevaa materiaalia. Lisäksi monet yliopistot ovat voineet hyödyntää tuoreen strategiaprocessinsa tuloksia melko suoraviivaisesti profiloitumisalueiden määrittelyssä. Taulukko 5 näyttää miten Profi-haut asetuvat eri kohtiin yliopistojen strategiaprosesseja. Usean yliopiston nykyinen strategiakausi on käynnistynyt juuri ensimmäisen profilointihaun aikaan vuonna 2015. Kuvaa lukiessa kannattaa huomioda, että yliopistojen strategioita päivitetään säännöllisesti, usein esimerkiksi strategiakauden puolivälissä, ja että uuden strategian valmistelu alkaa 1-2 vuotta ennen strategiakauden alkua.

Taulukko 5. Suomen yliopistojen käynnissä olevat strategiakaudet verrattuna Profi-rahoituksen 1-4 hakuihin.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
						Profi 1	Profi 2	Profi 3	Profi 4							
Aalto-yliopisto	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Hanken	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Helsingin yliopisto	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Itä-Suomen yliopisto	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Jyväskylän yliopisto	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Lapin yliopisto	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi
Lappeenrannan tekn. yliopisto	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Oulun yliopisto	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Taideyliopisto	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Tampereen tekn. yliopisto	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Tampereen yliopisto	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Turun yliopisto	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Vaasan yliopisto	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					
Åbo Akademi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	edellinen strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi	voimassa oleva strategiakausi					

	voimassa oleva strategiakausi
	edellinen strategiakausi
	ei tiedossa / edellistä aiempi strategiakausi

3.3 Rahoituksen käyttö ja toiminnan kehittäminen

Suomen Akatemian hakuohjeistuksen mukaan Profi-rahoitus on määräaikainen kehittämisrahoitus, jota käytetään muutoksista aiheutuvien siirtymävaiheen kustannusten kattamiseen. Rahoituksen konkreettinen käyttö on yliopiston päätettävissä, eikä rahoituspäätöksiin ole kirjattu tarkempia ehtoja käyttökohteeseen liittyen.

Profi-rahoitus on käytännössä tarkoitettu yliopiston strategian toteutuksen työkaluksi. Profi-rahoituksella voi edistää yliopiston toiminnan fokuointia ja vahvistaa sitä huippututkimusta, jolla yliopisto haluaa asemoitua kansainvälisessä kilpailussa.

Profi-rahoitusta on käytetty yliopistoissa vaihtelevasti. Rahoitus on yliopiston sisällä tyypillisesti jaettu 1-4 profiloitumisalueen välille. Hakemuksiin nostetuissa profiloitumisalueissa nähdään jonkin verran vaihtelua vuodesta toiseen. Osin tämä voi johtua yliopiston strategisesta tarpeesta nostaa useamman tutkimusalueen tasoa. Osin se voi johtua myös hakijoiden tekemästä rahoitussääntöjen tulkinnasta. Profi-rahoitusta voi sääntöjen mukaan hakea samoille profiloitumisalueille, mutta profiloitumistoimien täytyy tällöin olla uusia eli rahoitusta ei voi hakea kahteen kertaan täsmälleen samalle asialle. Vaikka rahoituksen voisi suunnata joka vuosi yhdelle ja samalle alueelle, on yliopistojen johto kokenut, että Profi-rahoitus on luonut jatkuvaa uusiutumisen painetta, mikä on koettu haastavana. Itse profiloitumisalueet ovat strategian mukaisia ja uusia ei ole syytä valita liian nopealla rytmillä. Myös uusien profiloitumistoimenpiteiden määrittely vuosittain koettiin osin keinotekoiseksi.

Profiloitumisalueita on yliopistoissa kehitetty useimmiten henkilöstösuunnittelun kautta. Konkreettisesti rahaa on käytetty erityisesti uusien tutkijoiden rekrytointeihin, etenkin professuuriin tähtäävän tenure track -järjestelmän osana. Osa yliopistoista on käyttänyt profiloitirahaa myös määräaikaisten vierailevien tutkijoiden palkkaamiseen. Henkilöstösuunnittelulla luodaan pitkän aikavälin strategisia ratkaisuja ja fokuoimista. Profi-rahoitusta on käytetty myös uusien yksiköiden perustamiseen ja olemassa olevien rakenteiden puitteissa tiettyjen teemojen ja aiheiden vahvistamiseen. Profiloitumisalueet ovat usein monitieteisiä ja jakautuvat useamman tiedekunnan kesken, jolloin Profi-rahoituksen käyttö myös edellyttää uutta yhteistyötä tiedekuntien välillä.

Tutkijoiden hakemaan tutkimusrahoitukseen verrattuna Profi-rahoituksen seuranta ja johtaminen ovat olleet suuremmin rehtorin alla ja rehtori esimerkiksi hyväksyy uusien professuurien perustamisen. Profi-rahoituksen käyttö etenkin palkkaukseen, eläköitymissuunnitteluun ja huippujen rekrytointiin on yleisesti ottaen edellyttänyt systemaattista henkilöstösuunnittelua, sillä kunkin rekrytoinnin yhteydessä on mietittävä rahoituksen jatkuvuutta profiloitirahoituskauden päättymisen jälkeen.

Vaikka yliopisto vastaa itse rahoituksen käytöstä, sitä tulee käytännössä seurata ja siitä tulee raportoida Suomen Akatemialle tutkimushankkeen tavoin. Rahoituksen käyttöön liittyvät budjetoitikäytänteet tarkoittavat myös, että nelivuotisen rahoituksen vuosittaiset allokoinnit on ennalta määritelty ja ne sitovat yliopistojen suunnittelua esimerkiksi rekrytointeihin liittyen. Huippututkijoiden rekrytointi vie aikaa, joten monella yliopistolla on ollut haasteita käyttää riittävästi Profi-rahaa heti uuden rahoituskauden alusta alkaen.

3.4 Yliopistojen yhteistyö

Yliopistojen välisen yhteistyön merkitys hakuilmoituksissa on kasvanut hakujen myötä. Profi 1 hakuilmoituksessa pyydetään yksinkertaisesti, että *yhteistyösuunnitelmat muiden yliopistojen, tutkimuslaitosten ja muun yhteiskunnan kanssa tulee kuvata selvästi*. Hakemukseen tulee sisältää kuvaus *profiloitumistoimen kannalta oleellisen työnjaon ja yhteistyön konkreettisesta toteutuksesta muiden suomalaisten ja ulkomaisten organisaatioiden kanssa ml. infrastruktuuriyhteistyö*.

Profi 2-haussa on tarkennettu, että Profi-rahalla pyritään myös *toteuttamaan hallitusohjelman tavoitteita korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön syventämiseksi sekä niiden vastuiden selkeyttämiseksi ja että tehostetun yhteistyön ja työnjaon tuloksena syntyvien alueellisten ja temaattisten osaamiskeskittymien toimintaan voi osallistua yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoita*. Yhteistyölle annetaan arvioinnissa oma arvosana.

Profi 3 -haussa yhteistyö on tarkentunut tarkoittamaan *strategisen tason työnjakoa ja yhteistyötä profiloitumisalueella. Työnjaon ja yhteistyön pohjautuminen yliopistojen strategioihin sekä tämän toiminnan tuottama tuki profiloitumiselle* pitää käydä ilmi. Yliopistojen välisen yhteistyön lisäksi rahoituksella tuetaan yhteistyötä *ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten, sairaanhoitopiirien ja muiden toimijoiden kanssa sekä eri toimijoiden vastuiden selkeyttämistä*. Haussa painotetaan *yliopiston strategisten valintojen ja poisvalintojen merkitystä osaamispohjaisen kasvun ja muiden yhteiskunnan tarpeiden kannalta sekä yhteistyötä ja tiedon jakamista elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kanssa*. Tässä haussa yhteistyön kuvaukseen on jo aiempaa yksityiskohtaisempia hakuohjeita sekä oma arvosana.

Lisääntynyt huomio yhteistyöhön on heijastunut myös yliopistojen väliseen yhteistyöhön rahoituksen hakuprosessissa. Kun Profi 1-haussa oli vähäistä tiedonjakoa esim. hakemusten sisällöistä, niin Profi 3- ja 4-hauissa tiedonvaihto ja hakuun liittyvistä asioista sopiminen oli jo yleistä. Tähän on yliopistojen mukaan osittain vaikuttanut myös Suomen Akatemian ja UNIFI:n tietoiset panostukset järjestää yliopistoille tiedonvaihdon foorumeita, sekä hakuprosessin avoimuus: hakemukset ovat julkisesti saatavilla päätösten jälkeen. Profi-rahoituksen vaikutukset yliopistojen yhteistyöhön selvitetään tarkemmin luvussa 4.

4 Profiloitirahoituksen vaikutukset yliopistojen strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen

4.1 Profiloitumisalueiden valinta

Profiloitumisalueen käsite on ymmärretty eri yliopistoissa eri tavoin ja alueiden valintaa on myös lähestytty eri tavoin. Tämä seikka liittyy kiinteästi yliopistojen strategioiden erilaisiin luonteisiin ja strategiaprosessien vaiheistukseen.

Profiloitumisalueiden valinnat kumpuavat selkeästi yliopistojen strategioista. Ensimmäinen Profi-haku tuli sekä yliopistoille että rahoittajalle melko nopealla aikataululla, eivätkä yliopistot olleet valmistautuneita tämän tyyppiseen hakuprosessiin. Kuten luvussa 3 esitettiin, yliopistot ovat vuosina 2015-2018 olleet omissa strategiaprosesseissaan eri vaiheissa. Tämä on selkeästi vaikuttanut siihen, miten kirkkaina yliopistoilla on strateginen visio tulevaisuudesta milläkin hetkellä ja tämä taasen on suoraan vaikuttanut konkreettisesti hakujen työllistävyyteen yliopistojen hallinnossa. Yliopistojen on ollut helpointa lähteä hakuihin mukaan, jos niiden tutkimusstrategia on valmistunut tai päivitetty juuri ennen Profi-hakua (ja erityisesti jos strategiatyössä on käytetty kansainvälistä arviointipaneelia tai tehty jo vahvaa profiloitintyötä esim. fuusion yhteydessä). Parhaassa tapauksessa yliopisto on pystynyt hyödyntämään tuoreen strategiaprosessinsa tuloksia melko suoraviivaisesti profiloitumisalueiden määrittelyssä hakuihin. Myös strategian päivitykset (esim. strategiakauden puolessavälissä) ovat auttaneet Profi-hauissa.

4.2 Poisvalinnat

Poisvalinnan käsite, jota painotettiin etenkin Profi-rahoituksen alkuvaiheissa, on yliopistoissa koettu ongelmallisena eikä kovin rakentavana. Yhteistä ymmärrystä siitä, mitä tarkoittaa poisvalinta ei välttämättä löydy. Luonnollista poisvalintaa on kuitenkin tapahtunut profiloitumisen kautta esimerkiksi uusien rekrytointien suuntaamisessa, tutkimusalueiden sisäisessä fokuisoitumisessa sekä eläköitymisen myötä. Pitkäjänteinen strateginen valinta ja poisvalintaprosessi on koettu yliopistoissa toimivana. Tätä jyrkempiin poisvalintoihin suhtaudutaan sen sijaan kriittisesti ja niitä on raportoitu tapahtuneenvain vähän. Profi-rahoituksen fokus onkin siirtynyt enemmän priorisointiin ja sen seurauksena luonnollisesti tapahtuviin valintoihin.

4.3 Profi-rahoituksen hakuprosessit

Profi-rahoitus on yliopistojen sisällä arvostettua ja Profi-rahoituksen hakemisen prosessit ovat useissa tapauksissa luoneet uutta ”pöhinää”. Hakemuksiin mukaan otettavat profiloitumistoimet ja niiden valmistelu on muuttunut monissa yliopistoissa osallistavampaan suuntaan hakujen myötä. Tämä on edistänyt etenkin yhteistyötä tutkimusalueiden välillä yksittäisten yliopistojen sisällä. Myös sillä, että hakemuksia hiotaan huippututkijoiden kesken, on koettu olevan positiivisia vaikutuksia työn laatuun ja tutkimuksen fokuisoitumiseen.

Tutkijat ovat kokeneet profiloitumisalueilla työskentelyn houkuttelevaksi, erityisesti kansainvälisen arvioinnin tuoman leiman vuoksi. Profiloinnin on koettu myös tuovan kilpailukykyä yliopistoille ja näkyvyyttä niiden erityisosaamisille.

Hallinnollisesti hakuprosessi on koettu raskaaksi. Rahoituksen hakeminen vaatii tutkimuksesta vastaavan vararehtorin ja monen muun henkilön isoa työpanosta. Vuosittainen hakurytmi koetaan liian nopeana syklinä. Vuosittain tarkentuvat haku- ja arviointikriteerit on nähty sekä hyvänä asiana että toisaalta jatkuvuuden kannalta hämmentävänä.

Profiloinnin tukemisessa arvostetaan pitkäjänteisyyttä ja läpinäkyvyyttä. Näistä läpinäkyvyyttä on selkeästi vahvistanut, että rahoitus on jaettu Suomen Akatemian prosessien kautta. Riippumatonta arviointia ja kansainvälistä paneelia on arvostettu. Vaikka kansainvälisistä asiantuntijoista kootun pienen ryhmän on haastavaa nähdä kokonaiskuvaa ja paneelien tulkinat yliopistojen suunnitelmien laadusta ovat jonkin verran vaihdelleet, on pidetty arvokkaana, että Suomessa tehdään yliopistotasolla ja yliopistoja läpileikkaavaa kansainvälistä arviointia. Akatemian osaamiseen on oltu tyytyväisiä ja Akatemia on onnistunut saamaan mukaan paneeleihin huippunimiä.

Pitkäjänteisyys sen sijaan on kärsinyt siitä, että rahoitus jaetaan vuosittain toistuvien haku-prosessien kautta. Myös rahoituksen budjettikäytännöt sitovat niiden käytön suunnittelua sellaisiin sykleihin, jotka eivät tue yliopiston strategista suunnittelua. Tämän seikan, johon rahoittajallakaan ei ole valtaa puuttua, on koettu heikentävän Profi-rahoituksen vaikuttavuutta.

4.4 Profi-rahoituksen hallinnointi

Profi-rahoituksen joustava käyttö siten kuin kukin yliopisto itse päättää on koettu hyvänä asiana. Profi-rahoitus on yliopistojen sisällä selkeästi korvamerkitty tiettyihin toimiin, eikä sitä siinä mielessä koeta pelkästään muun rahoituksen paikkaajana tai jatkeena, vaikka moni yliopisto vahvasti tiedostaakin, että rahoitusmuoto alun perin syntyi siirtämällä rahoitusta pois yliopistojen perusrahoituksesta.

Hallinnollisesti Profi-rahoitus on kuitenkin koettu liian raskaana rahamäärään verrattuna: rahoituksen käytön hallinnointi vaatii omat erilliset prosessinsa ja resurssinsa muun tutkimuksen rahoituksen hallinnoinnin prosessien rinnalle (jotka ovat jostain muusta pois).

Pienempien ja isompien yliopistojen välillä on eroja – pienemmille Profi-rahoitus on prosessina ja hallinnoltaan suhteessa erittäin raskas, mutta merkitykseltään isompi kuin isomille yliopistoille. Merkityksellisyys ei ole kuitenkaan ollut suorassa yhteydessä rahoituksen suhteelliseen osuuteen yliopiston koko tutkimusrahoituksesta.

Akatemian rahoitusinstrumenttina Profi-rahoitus on oma erillinen projekti ja sen käyttöä hallinnoidaan ja seurataan samoin periaattein kuin tutkimushankkeita. Tämä koetaan raskaana, etenkin koska profiloitumisalueet ovat usein monitieteisiä ja jakautuvat useamman tiedekunnan kesken. Tämän suhteen rahoitus eroaa esimerkiksi huippuyksikköjen rahoituksesta. Osalla yliopistoista ei ole ollut ennestään käytössään sellaisia toimivia hankeseurantamekanismeja, joilla Profi-raportoinnin seuranta olisi voinut toteuttaa yli tiedekuntarajojen. Lisäksi rehtoraatin tehtäviin ei perinteisesti ole kuulunut tutkimusrahoituksen käytännön seuranta projekteina. Osa yliopistoista kokee, että Profi-rahoitusta varten on pitänyt perustaa täysin erillisiä hallinto- ja seurantamekanismeja, joita ei koeta muuten hyödyllisiksi tai joihin on sidottava osaavia henkilöitä, joiden työpanosta voisi käyttää paremminkin, esimerkiksi EU-rahoituksen hakuun ja hallinnointiin.

Useat yliopisto koki Profi-rahoituksen käytön ja tulouttamisen haastavaksi sen vuosittain vaihtelevan määrän vuoksi. Haastavaksi on koettu myös rahoittajan vaatimus Profi-rahoituksen käytön aloittamisesta heti kauden alussa, sillä usein uusien huippututkijoiden rekrytointiprosessit eivät ole vielä valmistuneet kauden alussa, joten rahoituksen käyttöä

ei ole voitu täysipainoisesti aloittaa. Profiloointirahoituksen käytön osalta muutama yliopisto mainitsi ongelmana myös epämääräisyyden se suhteen, mihin toimintaan Profi-rahoituksella toimiva henkilöstö voi osallistua (esim. voiko henkilöstö samanaikaisesti osallistua myös EU-hankkeisiin).

Tutkimuksen rinnalla koulutus on toinen osa yliopiston kokonaisuutta. Ottaen huomioon, että Profi-rahoituksessa tehdään valintoja yliopistotasolla, on rahoituksen käytön suuntautuminen vain tutkimukseen aiheuttanut haasteita.

4.5 Profi-rahoituksen vaikutukset yliopiston strategiseen suunnitteluun ja johtamiseen

Profi-rahoitus on osunut aikaan, jolloin yliopistot joutuvat tekemään strategisia valintoja, ja se on tukenut tätä työtä. Profiloitumisalueet ja haettavat toimet ovat olleet vahvasti sidoksissa yliopistojen strategiaan ja rahoituksen haussa on hyödynnetty samoja osallistavia prosesseja kuin strategiatyön yhteydessä. Toisaalta on myös havaittavissa, että profiloointirahoituksen hakemiseen ja käyttöön liittyvä työ on vaikuttanut strategiapäivitykseen ja uuden strategian suunnitteluun. Kun Profi-rahoituksella on tuettu tiettyjä alueita, nämä luonnollisesti vahvistuvat ja näyttäytyvät entistä selkeämmin seuraavan strategiakauden valinnoissa. Profiloitumisalueiden tukemisesta on tullut kiinteä osa strategian kehittämistä, jalkauttamista ja seuranta.

Profi-rahoitus on tukenut yliopiston kärkialojen entistä parempaa seuranta, sillä profiloitumistoimet raportoidaan suoraan yliopiston johdolle. Seurantamekanismit muistuttavat sinänsä muiden isompien hankkeiden kuten esimerkiksi Suomen Akatemian myöntämän huippuyksikkörahoituksen seurantamekanismeja. Profi-rahoitus kattaa kuitenkin enemmän määrin toimintaa yli tiedekuntien ja koskettaa koko yliopiston strategista suunnittelua. Erityisesti Profi-rahoituksen myötä tullutta mahdollisuutta tehdä entistä tehokkaampaa henkilöstösuunnittelua on kiitetty. Joillakin yliopistoilla on jo ennestään ollut käytössä järjestelmä, jossa eläköitymisen myötä avautuvat professuurit arvioidaan koko yliopiston tarpeiden tasolla, toisille nimenomaan Profi-rahoitus on tuonut käyttöön tällaisen työkalun.

Yliopistojen profilointi nähdään välttämättömänä ja sen tukeminen arvokkaana. Yliopistojen yleinen suhtautuminen Profi-rahoitukseen on ollut melko positiivinen. On koettu, että profiloointirahoituksen alkuperäiset tavoitteet ovat olleet selkeät ja kannatettavat ja itse rahoituksella on saatu suhteellisen paljon suhteellisen nopeasti aikaan.

Suurin osa yliopistoista näkee profiloointirahoituksen merkityksen euromääräistä rahoitusta suurempana, sillä rahoitus on kehittänyt yliopistojen toimintaa fokuoimalla resursseja

huippututkimukseen ja auttanut tiedekuntarajojen ylittävän yhteistyön lisäämisessä. Siitä huolimatta, että vuosittainen haku on lisännyt hallinnollisia kuluja ja hallinnollista työtä erityisesti pienemmissä yliopistoissa, aika yleinen kokemus on, että suhteessa pienellä rahoituksella on saatu suhteessa paljon aikaiseksi.

Näkemyks Profi-rahoituksen merkityksestä yliopiston profilointiprosessissa vaihtelee ja ainakin seuraavat tekijät vaikuttavat yliopistojen näkemykseen:

- **Koettu menestys Profi-hauissa:** Koska Profi-rahoitus juontaa juurensa rahoituksen uudelleen allokoinnista, siihen suhtautumiseen vaikuttaa luonnollisesti se, kokeeko yliopisto ”voittaneensa” vai ”hävinneensä” rahaa Profi-instrumentin myötä. Suhde ei ole kuitenkaan yksioikoinen eikä määräävä tekijä tyytyväisyyteen.
- **Hakujen ajoittuminen yliopiston strategiaprosessissa:** Mitä paremmin Profi-haut ovat sopineet aikataulullisesti yliopiston omaan strategiaprosessiin, sitä mielekkäämmäksi hakeminen on koettu. Parhaassa tapauksessa Profi-rahoituksella on pystytty tukemaan strategian kehittämistä, jalkauttamista ja seuranta, jolloin se on koettu johdon työkaluna pikemmin kuin sen tuottama lisätyö pelkkänä rasitteena.
- **Profi-rahoituksen suhteellinen merkitys yliopiston kokonaisrahoituksessa:** Tiukassa taloustilanteessa etenkin pienissä yliopistoissa Profi-rahoituksella on voinut olla hyvinkin merkittävä rooli. Jos yliopisto kokee, että sen vahvojen tutkimusalojen toimintaa on onnistuttu turvaamaan nimenomaan Profi-rahoituksella, rahoitukseen suhtaudutaan positiivisemmin.
- **Profi-rahoituksen** käyttötarkoitus ja -kokemus: Haastattelujen perusteella tyytyväisyyteen vaikuttaa etenkin se, onko voitettu Profi-rahoitus pystytty käyttämään yliopiston tärkeimmiksi kokemien toimien tukemiseen, jotka olisivat muuten ehkä jääneet tekemättä tai toteutuneet hitaammin.

Yliopistojen strateginen suunnittelu ja profiloitumisalueiden valinta ovat olleet hyvin synergiassa ja Profi-rahoitus on ollut hyvä strategian jalkautuksen ja strategisen johtamisen työkalu. Rahoitus on antanut rehtoraateille työkalun vaikeiden asioiden johtamiseen, vahvistanut päätöksentekoa ja mahdollistanut nopeampaa muutosta kuin olisi ollut mahdollista toteuttaa ilman Profi-rahoitusta. Profi-rahoituksen käyttäminen henkilöstön palkkaukseen, eläköitymissuunnitteluun ja huippujen rekrytointiin edellyttää systemaattista henkilöstösuunnittelua ja varautumista profilointirahoituskauden päättymiseen.

4.6 Vaikutukset yliopistojen yhteistyöhön ja työnjakoon

Profi-hakemuksen tekeminen on käytännössä edellyttänyt, että yliopisto on tietoinen muiden yliopistojen toiminnasta ja profiloitumisalueista. Itse hakuprosessi on selvästi kasvatanut yliopistojen välistä tiedonvaihtoa ja vahvistanut keskustelua työnjaosta. Yliopistojen keskinäinen vuorovaikutus hakemusten suunnittelussa on kasvanut merkittävästi verrattuna ensimmäiseen Profi-hakuun. Vaikka tämä prosessi on koettu myös työlääksi hyötyihin verrattuna sekä osittain enemmän taktikointina kuin oikeana yhteistyönä, lisääntynyt tietoisuus muiden yliopistojen tekemisistä ja yhteistyön vahvistaminen on useassa yliopistossa koettu jopa Profi-rahoituksen yhtenä suurimmista saavutuksista.

Yliopistojen välisen strategisen yhteistyön lisääminen koettiin useimmissa yliopistoissa tärkeänä. Profi-rahoituksen yhteydessä ”yhteistyöllä” on kuitenkin viitattu hyvin erilaisiin asioihin, eivätkä edes strategiset kumppanuudet ole kovin hyvin määritelty asia.

Profi-rahoituskeskustelussa yhteistyö voi tarkoittaa vuorovaikutusta ja kumppanuuksia eri tasoilla ja eri aikajänteellä. Taulukko 6 vetää yhteen joitakin yleisiä kertomuksia yhteistyöstä. Taulukon kaikki esimerkit ovat yleistyksiä, joissa yhdistyy eri yliopistojen piirteitä, eivätkä vastaa yksi yhteen todellisia esimerkkejä.

Taulukko 6. Profi-yhteistyön eri tasoja ja muotoja

<p>Yliopisto A:lla on ollut jo pitkään yhteistyötä samalla paikkakunnalla toimivan yliopiston, tutkimuslaitosten ja ammattikorkeakoulu(je)n kanssa, jota ministeriön tuella pyritään vahvistamaan strategiseksi allianssiksi esim. yhteisten infrastruktuurien, tietovarantojen ja kampusten ympärille. Profi-hakemusta laatiessaan yliopisto A ja naapuriyliopisto X mainitsevat toisensa strategisina kumppaneina. Tutkimuksen työnjako tai yhteiset profiloitumisalueet eivät välttämättä ole yhteistyön keskiössä, vaikka yliopistot saattavat tehdä yhteistyötä myös yhteisen Profi-teeman ympärillä. Profi ei ole tämän yhteistyön ajuri, mutta saattaa omalta osaltaan vahvistaa sitä.</p>
<p>Yliopisto B on omilla vahvuusalueillaan Suomen kärkeä. Sillä on jonkin verran tutkijatason yhteistyötä muiden suomalaisten yliopistojen kanssa, tärkeimmät tutkimuskumppanit löytyvät kuitenkin Suomen ulkopuolelta. Profi-yhteistyö tarkoittaa lähinnä, että muut yliopistot eivät lähde hakemaan samalle aiheelle Profi-rahoitusta (vaikka aihe sinänsä sopisi strategiaan). Ainakin pidemmällä tähtäimellä voi katsoa, että Profi vahvistaa jossain määrin työnjakoa.</p>
<p>Yliopisto C on laaja-alainen ja strategisia painopisteitäkin löytyy paljon. Yliopisto on hyvin kartalla yhteistyökuviostaan muiden yliopistojen sekä tutkimuslaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yritys-elämän kanssa ja hyödyntää tätä tietoa taitavasti Profi-hakemuksensa tekemisessä. Profi-rahoituksen vaikutus pitkäjänteisen yhteistyön vahvistamiseen jää kuitenkin rajalliseksi, koska eritasoisten ja -muotoisten yhteistyökuvioiden tärkeyttä ei ole tarkemmin analysoitu.</p>
<p>Yliopisto D kokee yhteistyökuvioiden kuvaamisen vaikeaksi, koska tieteellisesti tai maantieteellisesti läheltä ei löydy yhtään luonnollista strategista partneria. Hankeyhteistyötä on ja Profi-rahoitusta onkin saatu jonkin yliopistolle merkittävän hankkeen eteenpäin viemiseksi. Yliopisto ei kuitenkaan koe, että Profi-rahoitus taipuisi kovin hyvin yliopiston tarpeisiin ja erikoisluonteeseen. Profi-rahoituksen vaikutus mahdollisten uusien yhteistyökuvioiden luomiseen jää myös heikoksi.</p>

Profi on selkeästi kasvattanut yliopistojen välistä tiedonvaihtoa ja vahvistanut keskustelua työnjaosta, mikä on jo sinänsä positiivinen tulos. Yliopistot seuraavat tarkkaan toistensa profiloitumista ja tuntevat toistensa toimintaa entistä paremmin. Edellytykset yhteistyölle ja keskinäiselle työnjaolle ovat parantuneet.

Näyttäisi kuitenkin siltä, että yliopistojen välillä kilpailutettu profilointirahoitus ei ole johtanut keskinäiseen vahvaan yhteistyöhön siinä määrin, kuin ehkä tavoiteltiin. Suurimman syy siihen voi nähdä nimenomaan rahoituksen kilpailuluonteesta: Profi-rahoituksen kilpailuasetelma saattaa jossain määrin heikentää sen vaikutuksia aidon yhteistyön ja yliopistojen välisen työnjaon kehittämisen instrumenttina.

Tulosten tulkintaan kannattaa kuitenkin suhtautua varauksella. Yliopistolakiuudistus astui voimaan alle 10 vuotta sitten ja ensimmäisestä Profi-hausta on kulunut vasta runsaat kolme vuotta. Yliopistojen välinen yhteistyö ja työnjako on vasta kehittymässä. Viitaten myös keskusteluun valinnoista ja poisvalinnoista, työnjaon kehittäminen pitää nähdä pitkäjänteisenä prosessina, jonka tuloksia nähdään aikaisintaan 5-10 vuoden aikajänteellä.

4.7 Yliopistojen näkemykset Profi-rahoituksesta osana tutkimusrahoitusjärjestelmää

Profi-rahoitusta on haastavaa arvioida erillisenä kokonaisuutena irrallaan tutkimuksen kokonaisrahoitusjärjestelmästä. Haastatteluissa keskusteltiinkin paljon tämän hetken näkemyksistä koskien koko tutkimuksen rahoitusjärjestelmää. Yliopistojen suhtautumiseen Profi-rahoitukseen vaikuttaa merkittävästi rahoituksen tausta eli se, että rahoitus leikattiin perusrahoituksesta ja siirrettiin Suomen Akatemian kilpaillun tutkimusrahoituksen instrumentiksi. Rahoituksen siirto pois perusrahoituksesta ja samaan aikaan tapahtuneet muut Suomessa tehdyt tutkimusrahoituksen leikkaukset ovat asettaneet yliopistot haastavampaan tilanteeseen. Vaikka yleisesti Profi-rahoituksen tavoitteita pidetään hyvänä ja yleisnäkemyksistä on positiivinen, useissa haastatteluissa pohdittiin, että profilointikehitystä olisi ehkä tapahtunut ilman erillistä instrumenttiakin.

Profi-rahoituksen lanseerauksen jälkeen Suomen tutkimusrahoituskentällä on tapahtunut myös muita isoja muutoksia, jotka vaikuttavat Profi-rahoituksen vaikutusten arviointiin. Tutkimuslaitosten ja -rahoituksen kokonaisuudistuksen myötä perustettu Strateginen tutkimusrahoitus ja vielä myöhemmin hallituksen kärkihankkeena syntynyt Lippulaivarahoitus osuvat yliopistojen näkökulmasta hyvin lähelle Profi-rahoitusta. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön sopimusneuvotteluissa käsitellään yliopistojen strategisia painopisteitä ja profiloitumista, ja ministeriöllä on myös omaa strategista rahaa jaettavana. Kokonaisu-

tena yliopistojen johdon haastatteluissa oltiin yhtä mieltä siitä, että kokonaisuus vaikuttaa sekavalta ja erilaisia kilpaillun rahoituksen instrumentteja on liikaa.

Profin kilpailullinen elementti herätti useissa haastatteluissa paljon keskustelua. Tutkimusrahoituskentän kansainvälinen kilpailupaine on lisääntynyt ja yliopistot kokevat tarpeelliseksi suunnata yhä suuremman osan resursseistaan kansainvälisen mm. EU-rahoituksen kilpailutuksiin. Työnjako ja yhteistyö muiden suomalaisten yliopistojen kanssa ei välttämättä ole ykkösprioriteetti. Instrumentin ei tulisi ohjata yliopistoja kotimaassa kilpailemaan keskenään. Haastatteluissa nostettiin esiin, että Profi-rahoitus ei riittävässä määrin ole pystynyt huomioimaan yliopistojen hyvin erilaisia strategisia valintoja ja toiminnan reunaehdoja.

5 Johtopäätökset ja suositukset

Vuosina 2015-2018 myönnetty Profi-rahoitus on koettu hyvänä strategian jalkautuksen, johtamisen ja seurannan työkaluna. Rahoitus on vahvistanut johdon päätöksentekoa ja mahdollistanut nopeampaa muutosta yliopistoissa kuin mitä olisi ilman vastaavaa rahoitusta ollut mahdollista. Rahoitus on myös vahvistanut yliopistoissa strategian toteutumisen seurantaan. Yleisesti Profi-rahoituksen alkuperäisiä tavoitteita pidettiin hyvänä ja yleisnäkemyksen instrumentista oli positiivinen.

Profi-rahoituksen merkitys on useimmissa yliopistoissa koettu olevan suhteessa suurempi kuin absoluuttiset rahoitusmäärät antavat ymmärtää. Yliopistojen profilointi on Suomen kaltaisessa pienessä maassa koettu välttämättömyytenä ja siihen suunnattu rahoitus koetaan tärkeänä ja arvokkaana. Yliopistot tarvitsevat rahoitusta strategisten profiloitumisalueidensa vahvistamiseen.

Profi-rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja läpinäkyvyyttä arvostetaan. Suomen Akatemian tutkimuksen laatuun perustuva rahoitusprosessi on arvostettu etenkin sen riippumattoman ja ulkopuolisen arvioinnin sekä läpinäkyvyyden takia. Kilpailu on aiheuttanut haasteita yhteistyön kehittämiseksi, mutta toisaalta se on ollut tarpeellinen ja hyvä elementti. Mikäli profiloitumisrahoitus olisi jaettu osana perusrahoituskokonaisuutta ja ilman ulkopuolista arviointia, olisi ollut suurempi todennäköisyys rahoituksen tasajaolle. Toisaalta nähdään myös ristiriitaa siinä, että perusrahoituksesta otetusta osuudesta joudutaan kilpailemaan kilpaillun tutkimusrahoituksen tavoin. Koulutusta sekä koulutuksen ja tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta toivotaan nykyistä vahvemmin mukaan yliopistojen strategisten valintojen kokonaisarvioon. Jokavuotiset työlääät haut (etenkin suhteessa rahoituksen kokoon) sekä rahoituksen epävarmuus eivät myöskään edistä pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista suunnittelua parhaalla mahdollisella tavalla.

Profi5 haku on jo valmisteilla ja sen jälkeen viimeisimpien rahoituspäätösten mukaisen rahan käyttö jatkuu vielä 4 vuotta eteenpäin eli rahoitusta on olemassa ainakin vuoteen 2023 asti. Profi-rahoituksen jatkoa suunniteltaessa olisi hyvä huomioida, että profilointi-rahoituksen lanseerauksen jälkeen on lanseerattu muitakin Profia lähellä olevia uusia kil-

paillun tutkimusrahoituksen instrumentteja. Yleinen vaikutelma yliopistokentällä on, että Suomen kotimaisen kilpaillun rahoituksen kenttä on jo liian sirpaloitunut ja hakemisen kustannukset ovat nousseet suhteettoman suuriksi. Kokonaiskuva jää hakijalle epäselväksi, kun eri instrumenttien tavoitteet ja kriteerit eivät ole riittävästi linjassa keskenään.

Yleisenä toivomuksena yliopistojen suunnasta onkin esitetty, että profiloinnin tukeminen voisi jatkossa olla osa ministeriön ja yliopistojen välistä sopimusneuvottelua, esimerkiksi lähellä nykyistä perusrahoituksen strategista osuutta. Nykyisen Profi-rahoituksen hyväksi koettuja elementtejä, kuten sparraava prosessi, palautteen saaminen ja läpinäkyvyys, kannattaisi kuitenkin pyrkiä säilyttämään.

Arvioinnin yhtenä lopputulemana voidaan todeta, että Profi-rahoitus on nykyisessä muodossaan erillisenä rahoitusinstrumenttina jo pitkälle täyttänyt tehtävänsä. Rahoituksen alkuperäinen tavoite on saavutettu ja yliopistoilla on periaatteessa olemassa selkeät jatkon suunnitelmat profilointialueillaan. Jatkuva profiloitumisen uusimisen vaatimus jokavuotisilla hauilla voi pahimmassa tapauksessa alkaa vesittää Profi-rahoituksen perusidea, joka nyt on saatu kohtuullisen hyvin toteutumaan.

Arvioinnin suosituksena on säilyttää yliopistojen strategista suunnittelua ja johtamista tukevia elementtejä yliopistorahoituksen kokonaisuudessa, mutta rahoituksen prosesseja sekä kokonaisuutta tulisi selkeyttää ja virtaviivaistaa.

LÄHDELUETTELO

Suomen Akatemian tilinpäätös vuodelta 2017: <http://www.aka.fi/globalassets/40akate-mia/sa-tilinpaatos-2017.pdf>

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015-2018: <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1044815/Valtioneuvoston+selonteko+julkisen+talou-den+suunni.pdf/041995f7-1ae5-45bd-a1cb-6275e29da33f/Valtioneuvoston+selonteko+julkisen+talouden+suunni.pdf.pdf>

Yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arviointi. Loppuraportti 30.6.2016. Owal Group. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:30

Arvioinnin aineistona on lisäksi käytetty seuraavaa julkisesti saatavilla olevaa tietoa:

- Suomen Akatemian nettisivuilla olevaa tietoa Profi-rahoituksesta (mm. hakuilmoitukset ohjeineen, rahoituspäätökset, arviointipaneelit, profilointialueiden kartoitus) <http://www.aka.fi/fi/tiedepoliittinen-toiminta/yliopistojen-profiloitumisen-vahvistaminen-kilpaillulla-rahoituksella/>
- Suomen Akatemian kirjaamosta saadut hakemukset hauista Profi 1-4
- Suomen Akatemian kirjaamosta saadut asiantuntijalausunnot Profi 1-4
- Organisaatioiden taloustietoja Valtion raportointipalvelusta Netra www.netra.fi
- Tutkimusrahoituksen tilastoja <https://vipunen.fi/fi-fi/kkyhteiset/Sivut/Tutkimus--ja-kehitysty%C3%B6.aspx>
- Yliopistojen nettisivut mm. strategiat, strategioiden toimenpideohjelmat sekä profilointialueiden kuvaukset
- Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä yliopistojen väliset sopimukset 2013-2016 ja 2017-2020: <http://minedu.fi/yliopistot-sopimukset>

Liite: Haastatellut

YLIOPISTOT

Ritva Dammert, kehitysjohtaja, Helsingin yliopisto
Mika Hannula, rehtori, Tampereen teknillinen yliopisto
Mikko Hupa, rehtori, Åbo Akademi
Keijo Hämäläinen, rehtori, Jyväskylän yliopisto
Jari Hämäläinen, vararehtori, tutkimus, Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Annukka Jokipii, vararehtori, Vaasan yliopisto
Jukka Kola, rehtori, Helsingin yliopisto
Timo Korkeamäki, vararehtori, tutkimus, Svenska handelshögskolan
Henrik Kunttu, vararehtori (tutkimus ja innovaatiot), Jyväskylän yliopisto
Jari Kuusisto, rehtori, Vaasan yliopisto
Liisa Laakso, rehtori, Tampereen yliopisto
Riitta Mustonen, kehitysjohtaja, Turun yliopisto
Jukka Mönkkönen, rehtori, Itä-Suomen yliopisto
Ilkka Niemelä, rehtori, Aalto-yliopisto
Jouko Niinimäki, rehtori, Oulun yliopisto
Seppo Parkkila, vararehtori, tutkimus, Tampereen yliopisto
Jari Perkiömäki, rehtori, Taideyliopisto
Taina Pihlajaniemi, tutkimusvararehtori, Oulun yliopisto
Kari Pitkänen, strategiajohtaja, Jyväskylän yliopisto
Tuija Pulkkinen, vararehtori, tutkimus ja innovaatiot, Aalto-yliopisto
Liisa-Maija Sainio, provost, Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Juha-Matti Saksa, rehtori, Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Niklas Sandler, vararehtori, Åbo Akademi
Harri Siiskonen, akateeminen rehtori (tutkimus), Itä-Suomen yliopisto
Karen Spens, rehtori, Svenska handelshögskolan
Kalle-Antti Suominen, vararehtori, Turun yliopisto
Antti Syväjärvi, tiedevararehtori, Lapin yliopisto
Jarmo Takala, vararehtori, tutkimus ja jatkokoulutus, Tampereen teknillinen yliopisto
Lauri Väkevä, vararehtori tutkimus, Taideyliopisto
Jouko Väänänen, vararehtori (tutkimus, kv), Helsingin yliopisto
Kalervo Väänänen, rehtori, Turun yliopisto
Mauri Ylä-Kotola, rehtori, Lapin yliopisto

YLIOPISTOHALLITUKSET

Mats Brommels, Turun yliopiston hallituksen varapuheenjohtaja
Jannica Fagerholm, Svenska Handelshögskolanin hallituksen varapuheenjohtaja
Tarja Halonen, Helsingin yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Risto Murto, Oulun yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Kari Neilimo, Tampereen yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Hannele Niemi, Lapin yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Lea Ryyänen-Karjalainen, Itä-Suomen yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Tuomo Rönkkö, Lappeenrannan teknillisen yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Teija Tiilikainen, Helsingin yliopiston hallituksen varapuheenjohtaja
Krista Varantola, Jyväskylän yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Thomas Wilhelmsson, Åbo Akademin hallituksen puheenjohtaja
Ritva Viljanen, Turun yliopiston hallituksen puheenjohtaja
Johnny Åkerholm, Vaasan yliopiston hallituksen puheenjohtaja

ARVIOINTIPANEELIEN KANSAINVÄLISET ASIAANTUNTIJAT

Rector Hanne Leth Andersen, Roskilde University
Professor Tom McLeish, University of York
Professor Dr. Bart De Moor, KU Leuven

SUOMEN AKATEMIAN HALLINTO

Pääjohtaja Heikki Mannila
Ylijohdaja Riitta Majjala
Erityisasiantuntija Anne Heinänen

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-577-8 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)